

POMÁHÁME ŠKOLÁM K ÚSPĚCHU

Radost
z úspěchu

NA NÁVŠTĚVĚ V DÍLNĚ ČTENÍ

15 let na cestě k lepšímu vzdělávání

2008

zájem a odvaha
manželů Kellnerových
dlouhodobě podporovat
vzdělávání v Česku

2009

vznik expertní rady
a příprava projektu,
který bude podporovat
veřejné základní školy
v tom, aby se každý žák
učil naplno a s radostí

2010

první dvě pilotní školy
(ZŠ Kunratice, Praha,
a ZŠ Mendelova, Karviná)

2012

další dvě pilotní školy
(ZŠ Horka nad Moravou
a ZŠ Zdice)

2013

rozšíření o další tři školy
(ZŠ a MŠ Dobronín,
ZŠ Hranice, Šromotovo,
2. ZŠ Propojení, Sedlčany)

2013

dokončení Čtenářského
kontinua, se kterým
dodnes pracujeme

2015

další tři školy
(ZŠ Tomáše Šobra,
Písek, ZŠ Ostašov,
ZŠ Staňkov)

2017

další tři školy
(ZŠ Husova, Brno,
ZŠ Slatiňany,
8. ZŠ Most)

2017

vytvoření prvních
lokálních sítí
čtenářských škol

2020+

vznik otevřené sítě škol, které se společně
učí, jak dosahovat se všemi žáky co nejlepších
výsledků učení a vychovat z nich zdatné
čtenáře a pisatele

2024

příspěvní do revize rámcových
vzdělávacích programů kompletně
zpracovanou čtenářskou
a pisatelskou gramotností

Milé učitelky, milí učitelé,
milí rodiče a příznivci vzdělávání,

naš projekt slaví patnáct let. Při této příležitosti bychom rádi poděkovali všem, kteří svou každodenní prací přispívají k rozvoji projektu a kteří pomáhají plnit náš společný sen – mít takové veřejné školy, do nichž se děti budou každý den těšit, kde se budou učit s radostí i naplno a z nichž budou odcházet jako nezávislí zvědaví čtenáři a pisatelé s touhou i dovedností dál se učit. Děkujeme, že s námi společně vstupujete do dalších let, ve kterých budeme pokračovat v naší cestě.

Příjemné čtení vám přeje
tým projektu Pomáháme školám k úspěchu

Anketa ————— 4

o vývoji a významu projektu PŠÚ

Rozhovor ————— 5

s Jitkou Suchou o čtení napříč ročníky

Rozhovor ————— 8

s Drahoslavou Hauserovou o čtení s ukrajinskými žáky

Vyzkoušeli jsme ————— 9

založit školní knihovničku

Doporučujeme ————— 10

raději číst na papíře než na obrazovce

Reportáž ————— 12

z dílny čtení v ZŠ Plešivec v Českém Krumlově

Naši lidé ————— 16

s Patrikem Janošcem o vedení žáků i učitelů

Náš tip ————— 18

pro čtení s dětmi v předškolním věku

Vydavatel a adresa redakce:
Pomáháme školám k úspěchu, o. p. s.,
Evropská 2690/17, 160 00 Praha-Dejvice
IČO: 29005469

Redakční rada: Ondřej Hausenblas, Hana Košťálová,
Michal Kříž, Kateřina Sobotková, Petr Šlemenda,
Terezie Vavroušková
Editorka: Bára Procházková
Grafická úprava a ilustrace: Martin Svoboda
Jazyková redakce: Lukáš Klimeš, Barbora Vilímová,
Marcela Wimmerová
Tiskne: Tiskárna Daniel
Uzávěrka: 5. září 2025
Fotografie na obálce: Martin Máslo (ZŠ Ostašov)

Projekt Pomáháme školám k úspěchu financuje
Nadace The Kellner Family Foundation.

Inspirace pro vzdělávací systém

Každý žák se učí naplno a s radostí. V roce 2010 byla tato vize projektu PŠÚ objevným, svěžím a lákavým sloganem. Řada organizací a institucí si ji osvojovala a všelijak přizpůsobovala. Zeptali jsme se osobností z oblasti vzdělávání, jak význam projektu vidí dnes.

Jana Hrubá
ČESTNÁ ČLENKA SKAV
A VYDAVATELKA UČITELSKÝCH LISTŮ

Cílem programu je pomoci zvyšovat kvalitu výuky ve veřejných základních školách. Zdůrazňuji slovo VEŘEJNÝCH, protože to není tak časté. Domnívám se, že svým systematickým přístupem došel z podobných projektů nejdál. Od pilotáže, přes první školy a otevření výuky zájemcům se podařilo vytvořit lokální síť spolupracujících škol (kterých je dnes přes 170).

Díky systému pedagogických konzultantů (je jich kolem stovky), kteří poskytují podporu učitelům přímo v zapojených školách a vedou je k zaměření na dítě a k reflexi žákova učení, se podařilo postupně vytvořit model učících se komunit a kolegiální spolupráce učitelů. Bylo by velmi záslužné zpracovat zkušenosti z projektu do publikace a stát by je měl využít při zlepšování systému základního vzdělávání.

Přeji mnoho dalších úspěchů!

Petra Keprtová
PŘEDSEDKYNĚ STÁLÉ KONFERENCE
ASOCIACÍ VE VZDĚLÁVÁNÍ (SKAV)

V projektu Pomáháme školám k úspěchu vnímám jako klíčová slova učení, rozvoj a radost. Projekt posiluje kulturu, že pedagogové a pedagožky se společně učí a rozvíjejí proto, aby „lépe“ učili a rozvíjeli žáky a žákyně. To je pravidelně reflektováno a vyhodnocováno. Jedinečnost spatřuji v tom, že profesní učení probíhá přes oblasti čtenářství a pisatelství, které jsou hluboce a odborně zpracovány.

Postupně je viditelný posun od podpory jednotlivým školám k podpoře spolupráce v územích, což umožňuje vytvářet podmínky pro trvalý pedagogický rozvoj každé školy.

Je mi ctí, že společně můžeme naplňovat vizi iniciativy Úspěch pro každého žáka a to, že každý žák i žákyně denně ve škole zažívá osobní i společný úspěch, plně rozvíjí svůj potenciál a zodpovědně si nachází své místo na světě.

Martin Kozel
ŘEDITEL PROGRAMU UČITEL NAŽIVO

PŠÚ je pro mě jednou z klíčových iniciativ, které posouvají přemýšlení o kvalitním učení v Česku. Jak dobře formulovat cíle, aby každý žák mohl naplnit svůj potenciál. Jak pracovat s hodnocením, které má sílu podpořit motivaci dětí růst a ukáže učitelům další směr výuky i jeho vlastního vzdělávání. Jak se nespokojit s dojmy, ale jak pátrat po hmatatelných důkazech učení dětí.

Díky 15 letům práce (tedy výjimečné kontinuitě), díky skvělým expertům i široké komunitě spolupracovníků ukazuje projekt efektivní cesty, jak se mohou učit také učitelé. To považuji za zcela zásadní, protože vidíme, jak malý dopad má většina dalšího vzdělávání učitelů, do kterého jsme roky investovali miliardy. Těší mě, že projekt své know-how otevřeně sdílí. Přál bych si, abychom něco takového dokázali nabídnout všem školám. Na každém žákovi záleží.

Vladimír Srb
PROGRAMOVÝ MANAŽER A VEDOUCÍ
SKUPINY MÍSTNÍ ŠKOLSKÁ SPRÁVA
V PARTNERSTVÍ PRO VZDĚLÁVÁNÍ
2030+ (V LETECH 2010–2017
ŘEDITEL PŠÚ)

Když jsme projekt startovali, říkali jsme si, že bychom chtěli mít dopad také na systém, inspirovat i za hranice projektu. A první takový dopad jsme měli hned po roce, byl to tedy spíš úlek systému. Tehdy

mi volal ředitel karvinské školy Milan Zmrzlík: „Vládo, je tady inspekce a zjistili, že máme párové učitelky, pedagogickou konzultantku, pořádáme sdílení a že to všechno financuje soukromá nadace. Mají dojem, že se to nesmí.“ Psali jsme proto hned na inspekci a na ministerstvo a domluvili si schůzku, že to přijdeme vysvětlit. Poprvé jsem se tam potkal s panem Tomášem Zatloukalem, který tehdy pracoval na ministerstvu, a vysvětloval jsem mu, proč to děláme, jak to děláme, proč párové učitelky, proč pedagogické konzultantky, proč sdílení, proč rodinná nadace (nikdo jiný totiž takové podmínky nevytvářel).

A on mi na to řekl: „Pane Srbe, my na ministerstvu bychom chtěli, aby to, co děláte vy, bylo ve všech školách.“ Tak to byl první kontakt s lídry systému.

Postupně se do systému dostávaly některé nové prvky – asistenti pedagoga, pároví učitelé či projekty, které jsme inspirovali, například tandemy pro fyzikáře. Systém si vždycky vyzobnul nějakou uchopitelnou část. Kde ještě vidím rezervu, je to, aby se všechno, co ve školství děláme, točilo kolem zlepšování učení dětí – včetně vyhodnocování, zda se to opravdu daří. Mám dojem, že se to zatím nepodařilo rozšířit. Tady máme ještě co dělat.

Lákadla k nečtení jsou stále silnější

Na Základní škole Staňkov nedaleko Domažlic probíhají dílny čtení už deset let. Čtou všechny třídy, od prvňáčků po deváťáky. O tom, jak se podařilo zapojit všechny ročníky, jsme si povídali s ředitelkou školy Jitkou Suchou.

TEXT Lucie Rybová
FOTO Tomáš Binter

Na vaší škole mají dílny čtení všechny děti – zapojili se i všichni učitelé?

Na začátku některé učitelky říkaly, že to znají a že to vše vlastně už dávno dělají. Ale ve skutečnosti to mnohdy vypadalo tak, že všechny děti četly jednu společnou knihu. Postupně jsme kolegyně vedli ke změně. Když k nám přichází nový učitel, hned na začátku ho seznamuji s filozofií školy, kde mají čtenářské dílny i pisatelství své pevné místo. Každý tak ví, do čeho jde. Dobře vím, že nové metody se nedají zavádět příkazem. Učitelé v nich musí sami vidět smysl, jinak by je nemohli dělat dobře.

Co se týče organizace jednotlivých dílen čtení, dělají to všichni stejně, anebo postupují učitelé podle toho, jak jim to nejlépe vyhovuje?

Základ máme společný – pracujeme se stejnými principy. Klíčové je, aby děti četly svobodně, aby si mohly samy vybírat knihy, které je osloví. Zároveň se ale snažíme rozšiřovat jejich čtenářské obzory a nabízíme jim různé žánry. Na druhém stupni pracujeme s takzvaným čtenářským portfoliem, přitom má ale každý učitel prostor hodinu přizpůsobit svému

stylu učení a potřebám dětí. Učitelé mezi sebou sdílejí své zkušenosti – máme otevřené hodiny, fungujeme v učicích se skupinách, navzájem si předáváme inspiraci.

Jak vypadá taková dílna čtení v první třídě, když děti ještě nečtou?

Je pravda, že sice nečtou, ale už od začátku s knížkami pracují. Dívají se, jak je knížka uspořádaná do kapitol, prohlížíjí si obrázky a třeba si podle nich tvoří příběh. Od druhého pololetí si už pak nosí svoje knížky, ze kterých si zkoušejí číst, sdílejí si postřehy z četby a třeba si i knížky doporučují. Smyslem těchto aktivit je, aby si děti od počátku vytvářely pozitivní vztah ke knížkám a přirozeně rozvíjely čtenářské návyky.

Se slabikářem vůbec nepracujete?

Ale ano, se slabikářem zpočátku pracují. Ale už od začátku první třídy paní učitelky připravují také zážitkové čtení a čtenářské lekce se zajímavými dětskými knížkami. Dokud se děti nenaučí číst samy, učitelky jim z knih předčítají a propojují příběh s konkrétním prožitkem. Například děti sedí v kruhu na koberci a povídají si o životě na savaně. Paní učitelka jim pak čte

příběh o zvířátkách, která mají žízeň a nemohou se dostat k vodě. Děti mají před sebou džbánky s trochou vody jenom na dně a kolem něj rozházené kamínky. Předvídají, jak by se mohl příběh vyvíjet – co by zvířátka mohla udělat, aby se k vodě dostala. Když přijdou na to, že by mohly kamínky házet do džbánu, a tím zvednout hladinu vody, paní učitelka jim dočte, jak to dopadlo v příběhu. Takové čtení propojené s prožitkem je pro děti velmi silné.

Dříve jste měli pro první stupeň nakoupené sady knížek, které četly všechny děti. Nyní si každé dítě čte knihu svou.

Učitel na jednu stranu dokáže odhadnout přiměřenou obtížnost textu, velikost písma i vhodnost

„Nové metody se nedají zavádět příkazem. Učitelé v nich musejí vidět smysl.“

obsahu. U menších dětí se proto i nyní věnujeme společně četbě, ale snažíme se, aby šlo o zábavné a smysluplné čtení. Na druhou stranu při dílnách čtení vycházíme z přesvědčení, že dítě samo nejlépe ví, co ho zajímá. A pokud ho kniha osloví, jeho přístup ke čtení je úplně jiný, než když mu paní učitelka určí, co má číst.

V dílnách čtení si děti čtou vlastním tempem. Pak pracují na společném úkolu, například si ve skupinkách vyprávějí o postavách nebo o tom, jak se děj vyvíjí. Není důležité, jestli přečetli jednu stránku, anebo deset, každý přináší do diskuse něco svého. A právě tím, že o svých knihách vyprávějí, inspiroují i spolužáky. Často pak někdo sáhne po knížce, kterou představoval kamarád. A mnohdy se stane, že díky tomu si obtížnější knížku zvolí i děti, které dosud zůstávaly u jednodušších textů.

A co starší ročníky? Dá se tak jednoduše zvládnout třicet teenagerů?

Není to tak těžké, jak to zní. V loňském roce jsem měla devátou třídu, 29 dětí, a zvládali jsme to dobře. Ale je pravda, že ve srovnání s prvňáčky je v tomto věku zájem

o knihy menší. Máme děti, které čtou bohužel jen ve škole. Mají dnes tak velký výběr zábavy a tolik vnějších podnětů, že je četba často až na posledním místě. Ale máme i děti, které čtou velice rády – a na konci druhého stupně už i opravdu náročnou literaturu. Myslím, že je na nás, abychom se je ke čtení snažili dovést, i když je těžké soupeřit se světem sociálních sítí. Když ale dítě vidí skutečné nadšení pro literaturu u učitele, může to u něj probudit chuť najít si ke knihám cestu. A pak je zase na nás, abychom dítěti na základě jeho úrovně čtení a zájmu pomohli vhodnou knihu vybrat.

Výhodou je, že s žáky druhého stupně chodíme na dílny čtení do naší velké školní knihovny, kde jsou obklopeni mnoha knížkami. Menší děti zase mají knihovničky přímo ve svých třídách.

Dá se odhadnout, kolik dětí u vás čte i doma a kolik jen ve škole?

Pravidelně čte bohužel stále méně dětí. Když vezmu svou loňskou devátou třídu, možná třetina četla často a pravidelně, třetina si doma občas něco přečetla, jinak četla hlavně ve škole. A pak poslední třetina, která četla opravdu málo. Někteří z nich měli dokonce problém začíst se do knížky i při dílně čtení. Mimo školu jsou prostě už lákadla jiná.

Neubírají dílny čtení dětem čas, který by mohly věnovat například osvojování si mluvnice?

U nás máme na prvním stupni osm až deset hodin češtiny týdně a na druhém stupni pět hodin, což je o hodinu více, než obvykle na školách na druhém stupni bývá. Z toho dvě hodiny tvoří mluvnice, jednu hodinu sloh a dvě hodiny literatura. Ta se učí ve dvouhodinovém bloku, přičemž se jednu hodinu věnujeme teorii při společné práci s textem a další pak čteme v rámci dílny čtení. Takže nechybí.

Odevzdávají děti čtenářské deníky?

Ne ty klasické, ale určitou dobu čtenářských deníků máme právě ve čtenářském portfolio. Je to vlastně karta, na níž odpovídají na jednotlivé otázky, týkající se dané knihy. Například proč si děti knihu vybraly, jaká je hlavní postava, krátce popisují, jaký problém hrdina řeší nebo jaký je autorský záměr. Díky tomu poznáme, co si o knize myslí a jestli ji opravdu četly. Odpovědi totiž nenajdou na

internetu nebo v anotaci na záložce. Každý rok mají přečíst čtyři knihy, což je množství, které by měli zvládnout i slabší čtenáři.

Toto portfolio mají všechny ročníky stejné?

Máme je uložené na společném disku, kde si sdílíme materiály, ale každý učitel si je může upravit podle toho, co sám potřebuje. Ale základ je stejný.

Vidím, že děti také hodnotí prezentace svých spolužáků...

Děti si po prezentaci navzájem dávají zpětnou vazbu formou ocenění a doporučení. Vždy se obrací přímo na spolužáka a učí se říkat věci konkrétně. Například: „Chtěl bych ocenit, že jsi položil otázku, která mě přiměla o jednání hlavního hrdiny přemýšlet.“ Když děti poskytují doporučení, neříkají: „To se ti nepovedlo.“ Ale spíš: „Zkus to příště udělat takhle...“ Doporučení má pomoci, ne kritizovat. Například: „Doporučuji ti, abys příště zkusil říct víc o tom, proč tě knížka zaujala.“

Na závěr děti hodnotí prezentaci podle několika jednoduchých kritérií – jestli byl mluvčí srozumitelný, jak knihu představil, jak reagoval na otázky, zda vybral zajímavou ukázkou nebo jakou otázku

položil ostatním. Důležité je, aby se děti cítily bezpečně, aby si věřily a nebály se mluvit před ostatními. Nejde nám o bezchybný výkon, ale o sdílení zážitku ze čtení.

Co podle vás dětem tyto hodiny přináší?

Vidím, že se spousta dětí opravdu naučila pracovat s textem, a to se odráží i na výsledcích u přijímacích zkoušek. Některé děti najednou začnou „vidět“ chyby, vnímat jazyk přesněji a zlepšují se i v mluvnici. Čtení jim rozšiřuje obzory – často se stává, že je zaujme, o čem vypráví spolužák, a pak si tu knížku jdou půjčit také.

A co to dává vám?

Tyto hodiny mě opravdu těší – mnohem víc než tradiční výuka literatury. A mám pocit, že děti to cítí stejně.

JITKA SUCHÁ vystudovala na Západočeské univerzitě v Plzni český jazyk a občanskou výchovu pro 2. a 3. stupeň, později si vzdělání rozšířila o speciální pedagogiku. V současné době učí český jazyk na druhém stupni. Od roku 2014 působí jako ředitelka na Základní škole Staňkov.

Pročíst se až k cizímu jazyku

To, že někdo neumí česky, není důvod, aby nečetl. Na Základní škole F. L. Čelakovského ve Strakonících z dílen čtení nevyklučují ukrajinské žáky, naopak je tam učitelka Drahoslava Hauserová extra zve.

TEXT Bára Procházková

FOTO Karel Cudlín

Dílny čtení byly pro vaši školu novinkou. V jakém ročníku jste s nimi začala?

Začali jsme v sedmých třídách, kde bylo celkem 35 žáků, z toho čtyři byli z Ukrajiny. Ani Češi, ani Ukrajinci zatím s dílnami čtení neměli žádné zkušenosti. Dílny akcentují moment sebeřízení, to znamená, že si sami účastníci rozhodují, co a jak budou číst a někdy i psát. Toto byl pro všechny zcela nový přístup. Někdy se ptali, zda to učitel opravdu tak myslí.

Jak si tu čtyřčlennou skupinku ukrajinských dětí můžeme představit?

Je to vlastně celý průřez zkušeností i dovedností. Myslím si, že všichni vnímají potřebu osvojit si češtinu jako další jazyk. Někdo se zvládl jazykově adaptovat téměř na

úroveň roditelského mluvčího, někdo je v osvojování si češtiny stále na cestě a potřebuje navíc i silnou podporu v procesu učení.

Co to znamená pro jejich čtenářské sebevědomí?

U některých z nich to bude dlouhá cesta. Volí automaticky knihy, které jsou jazykově přístupnější, kde je narativní skladba jednodušší. Jeden sedmák si například vybral *Dopisy mimozemského školáka*.

Existuje nějaké pravidlo, podle čeho si knihu v cizím jazyce vybrat?

Platí, že četba hraje podstatnou roli při osvojování si jazyka, tedy je opravdu důležité, aby si vybírali knihy v daném cílovém jazyce. Teorie o akvizici cizího jazyka říká, že získávání jazykových kompetencí se zvyšuje při četbě knih, které umožňují mocný prožitek, tedy příběhy, básně. Vybraná kniha by měla být svou obtížností jen o jeden stupeň výš, než jsou aktuální jazykové schopnosti čtenáře. Takže by člověk neměl číst automaticky něco primitivního, ale zároveň by na stránce nemělo být více než zhruba dvacet slov, kterým nerozumí.

„Kniha by měla být svou obtížností jen o jeden stupeň výš než jazykové znalosti.“

Asi může pomoci, když je v knize hovorový jazyk a když je zasazena do uvěřitelně vykresleného světa, ať už reálného, nebo imaginárního. Žáci si také sami vybírají záměrně příběhy, které znají. Když si je do ruky vezmou v češtině, rozvíjejí se na tom jazykově. Tak jsem jako příklad do té sedmé třídy přinesla třeba *Knihu džunglí* v komiksové podobě.

Účastní se ukrajinští žáci všech částí dílny čtení stejně jako jejich čeští spolužáci, nebo musíte program nějak upravovat?

Vše jde po krůčcích, důležité je volit přiměřené cíle. Uspořádali jsme například takové menší publikování textů, v nichž psali žáci v roli vybrané knižní postavy potenciálním čtenářům motivační dopisy. Lákali je, aby si knihu přečetli. Anebo je naopak od knihy odrazovali.

Stalo se, že jedna ukrajinská žákyně si nepřála číst před celou třídou. Tak jsem jí nabídla, že to přečteme spolu – já začala a ona na mě navázala v závěru, kdy stres a třema trochu opadly. Jiný žák na první pokus vůbec nedorazil do hodiny. Takže jsme spolu četli „do zdi“, korigovali tempo, ladili výslovnost... Děti mu pak po jeho prvním veřejném čtení dávaly obrovská slova uznání a ocenění. Bylo až dojemné sledovat, jak se radoval. Byl to emočně silný moment. Každopádně formát dílny čtení zajistí, že si každý zažije svůj úspěch, a tím se mu posílí jeho čtenářské sebevědomí.

Vedle dílen čtení jste nově na škole zavedla i párovou výuku...

Během čtení s ukrajinskými žáky je párovost velkou výhodou, protože se tak žákům můžeme věnovat individuálně. Příkladem je jeden ukrajinský žák, který se vůbec nedokázal začíst. Kolegyně, která učí v jeho třídě i český jazyk, byla v pololetí mírně zoufalá, protože jsme ani jedna nevyšleďovaly přílišný pokrok v jeho čtenářských dovednostech. Pořád zůstával viset někde ve vzduchu.

Společně jsme se o tom s kolegyní hodně bavily. Vyřešily jsme to nakonec celkem jednoduše. Kolegyně si prostě sedla vedle něj ve chvílích, kdy jsme si buď se třídou ujasňovali, čemu se budeme v dané dílně věnovat, tedy na začátku, nebo pak v závěrečné části, kdy si čtenáři sdílejí své zážitky a reflektují dílnu. Polohlasem jsme s ním jedna nebo druhá hodně mluvily, podporovaly jsme ho při sdílení ve dvojicích. Taková maličkost – že nás to nenapadlo dřív!

Vy ale kromě klasických hodin ve škole nabízíte i extra dílny čtení jen pro ukrajinské žáky.

Do listopadu jsem si lámala hlavu, jak ukrajinské žáky podpořit. V listopadu 2024 jsme proto otevřeli mini čtenářský klub pro ukrajinské děti, přijít ale může kdokoli. Klub je otevřen jednu hodinu týdně, vždy od sedmi hodin ráno. Dvakrát nepřišel nikdo, dnes přichází tak pět šest ukrajinských i českých dětí.

Samozřejmě je to velký nárok takto brzy ráno chtít třeba čtenářské deníky. Po ránu je nejhezčí si jen číst a na konci říct, co čtenáře zaujalo nebo třeba pobavilo. Je to takový dobrý a velmi pozvolný start pro školní den.

Tipy pro školní knihovničku

Všichni se shodují na tom, že mít ve škole či ve třídě knihovničku je skvělá věc. Ale ne vždy je jednoduché získat všechny knihy, které by si člověk v políčkách přál mít. Přinášíme proto několik jednoduchých rad.

Kniha na Valentýna

Varianta pro milovníky adrenalinových sportů: většina velkých knihoven pořádá čas od času výprodej knih, které už nechtějí, anebo když mají více výtisků, tak redukuje jejich počty. Ceny knih se pohybují od pěti do padesáti korun. Jenom je potřeba si je vybojovat s těmi, kdo vám budou klást různé pasti, zabírat si ty nejlepší tituly, odstrkávat vás od krabic. Ale když po litém boji člověk přitáhne do školy hromadu knih, to potěší.

Varianta rodičovská: každý ví, že 14. února se slaví Valentýn, ale už se neví, že je také Mezinárodní den darování knih. Proto jsme rozeslali rodičům vhodné napsaný text o tom, že mohou podpořit tento významný den tím, že škole darují knihu. Letos se nám takto sešla spousta úžasných titulů.

Ondřej Buralt, ZŠ a MŠ Dolní Hbity

Mobilní knihovnička

Na každé naše setkání s sebou vždy vozím knihy – zajímavé novinky, knihy, které se mi čerstvě osobně osvědčily ve výuce, ale třeba i knihy „na přání“ (ke konkrétnímu tématu, pro určitý typ čtenáře). Samozřejmě nechybí ani odborná literatura, která je inspirací pro výuku i profesní rozvoj. U stolu s knihami se pak často se stává, že právě tam začneme společně plánovat lekci, začne se domlouvat *lesson study* nebo se jen spontánně pustíme do hovoru, který odstartuje novou spolupráci.

Petra Kumstová, ZŠ Švermova, Liberec

Jak shánět knížky

Osobně s radostí nakupuji pro naši školní knihovnu na platformách, jako je Knihobot nebo Restorio. Je to skvělý způsob, jak získat kvalitní a často i raritní tituly, které již nejsou v prodeji, a to za zlomek ceny. Ale nákup na těchto bazarech má ještě jednu obrovskou výhodu – umožňuje mi reagovat na zájmy dětí flexibilně a rychle.

Mým velkým přáním je a bylo přivést ke čtení i zaryté „odmítače čtení“. Pokusila jsem se tedy o školní knihovničku šitou na míru pro každého jednoho žáka. Právě to je nejdůležitější. Naši žáci jsou osobnosti s vlastními preferencemi. Proto se jich pravidelně ptám, jaké žánry mají, byť i ve filmech, nejradši. Není nic lepšího než vidět, jak se jim rozzáří oči, když rozbíhají (ano, sami si rozbíhají a třídí knížky do knihovny) knihu, kterou si sami přáli. Je to pro mě signál, že jdu správným směrem. Naše knihovna pak také není jen skladištěm sice klasických, ale pro děti bohužel (snad jen prozatím) nezajímavých titulů, ale srdcem školy, kde si každý najde příběh, který ho chytne a nepustí až do konce.

Tereza Habartová, I. ZŠ Cheb

Čtenářské snídaň

Došli jsme k tomu, že když se věnujeme v rozvoji čtenářství svým žákům, neměli bychom přitom zapomínat na sebe. Jednou za měsíc, vždy v pátek v sedm hodin, jsme se potkali ve škole. Chodilo nás 10 až 13 kolegů, včetně našeho pana školníka. Jeden z kolegů vždy zajistil snídaňové občerstvení a někdo jiný připravil jednoduché zadání k četbě. Každý četl svou knihu a pak jsme například sdíleli, jakou jsme našli v příběhu zajímavou ženskou hrdinku a čím nás zaujala. Knihy jsme četli a navzájem si je i doporučovali.

Ivo Mikulášek, ZŠ a MŠ Dobronín

Místo kytiky knihu

Na konci školního roku žáci vydávají spoustu peněz za květiny, často kytice stojí tolik, kolik dobrá knížka. Zeptala jsem se dětí, jestli by se jim líbil nápad, že by místo květin přinesly knihu, která by se hodila do třídní knihovny, a napsaly mi do ní i osobní věnování. Pokaždé když knihu pak otevřu, vzpomenu si na ně. Tím ve třídě jejich stopa zůstane napořád.

Lenka Ratajová, 4. ZŠ Cheb, Hradební ulice

Knihy mění atmosféru

U nás knihy nebyly tradicí, tak jsme přemýšleli, jak je k nám do školy dostat. Zařídili jsme knihovničky na chodbách, protože tam je velký pohyb dětí. U knihoven jsou gaučíky, sedací kostky a bobíky, doplněné dekami a polštáři. Každou přestávku u nich sedí hlouček dětí a hltají knížky, většinou obrázkové. Děti si mohou knížky půjčovat do tříd i domů.

Libuše Hladká, ZŠ Cheb, pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami

Proč potřebujeme číst tištěné texty

Stále více času trávíme před obrazovkami digitálních zařízení. Tomuto trendu se přizpůsobují i školy, které digitalizují učební materiály a přenášejí výuku a čtení do virtuálního prostředí. Jaké výhody má čtení tištěných textů v porovnání s digitálními formáty? Proč se bez čtení tištěných knih neobejdeme?

TEXT Michala Kafková, Miloš Šlapal

Fyzický zážitek nás propojuje se čtením

Kniha má fyzickou podstatu. Jsme s ní v blízkém kontaktu a přináší nám smyslový požitek. Knihu můžeme držet v ruce, potěžkávat ji, vnímat její vůni. Otáčíme stránky, vidíme, na jakém místě knihy se nachází zajímavý detail nebo důležitá myšlenka, vytváříme si mentální mapu. Lépe rozumíme tomu, co čteme, a později si lépe vybavujeme informace i prožitky.

A nesmíme zapomenout na nejzákladnější čtenářský zážitek spojený s předčítáním blízkou osobou. Pokaždé když dítě slyší hlas milovaného člověka, pociťuje blízkost a bezpečí. Když přitom zároveň vidí knihu a ilustrace v ní, dotýká se jí nebo k ní přivoní, utváří se silný emoční vztah ke čtení, což je pro čtenářství dětí nesmírně důležité.

Na způsobu čtení záleží

Při čtení v digitálním prostředí používáme nejčastěji scrollování (rolování, posouvání obsahu). Text se neustále mění, oči se musí rychle přizpůsobovat novému obsahu a pohybují se mezi různými částmi textu, aby našly potřebné informace, což může být unavující. Při scrollování je těžké udržet si přehled o už přečteném textu. Navíc nás internetové texty plné odkazů vedou k dalším a dalším stránkám a informacím. To sice zvyšuje interaktivitu, ale také výrazně tříští naši pozornost.

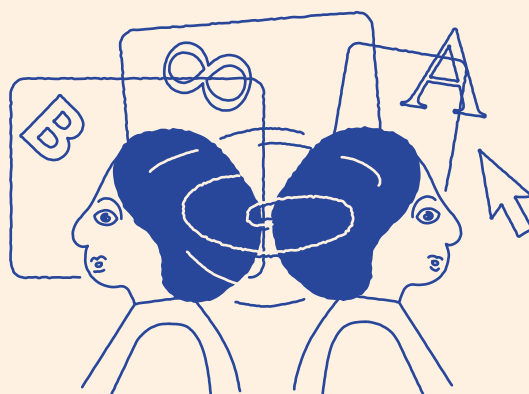
Při čtení tištěného textu se oči zaměřují na konkrétní místo na stránce. Jsme schopni vidět celou stránku a držet si v paměti, kde se nachází konkrétní informace nebo myšlenka. Pokud je něco potřeba znovu přečíst, snadno se vrátíme očima zpět na správné místo, což podporuje lepší porozumění a zapamatování informací.

Digitální prostředí mění naše čtení, myšlení a rozhodování

Náš mozek se přizpůsobuje médiu, ze kterého čteme. Digitální prostředí je nastaveno tak, že nám neustále nabízí spoustu nových podnětů a drobných vyrušení. To nás svádí k přeskakování a letmému čtení. Jsme zaplaveni množstvím informací, které pak nejsme schopni třídit, zpracovávat a ukládat. Naše pozornost je tak rozptýlena, že máme problém soustředit se na jednu věc. Ztrácíme schopnost hluboce se ponořit do textu a při jeho čtení uplatňovat náročnější čtenářské dovednosti.

Čtenáři digitálních textů navíc nadhodnocují své porozumění. Čtení z digitálního zařízení v nás vyvolává jistou formu přehnané sebedůvěry. Digitální text se čte rychleji než tištěný, což vytváří dojem, že informacím dobře rozumíme. Rychlost však vede k povrchnějšímu zpracování a k přehlédnutí důležitých detailů, které mají vliv na celkové porozumění textu, zejména u složitějších témat.

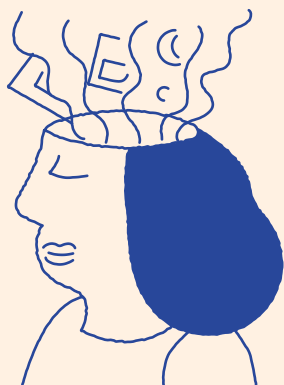

Hluboké čtení nás učí hluboce myslet

Čtení tištěných textů je nezbytné pro vytvoření návyku souvislého a soustředěného čtení, které nám pomáhá odhalovat skryté významy a složité myšlenky. Při hlubokém čtení se v mozku aktivuje hned několik složitých procesů:

- Vizualizace (*představujeme si obrazy a scény z textu*)
- Asociativní myšlení (*propojujeme nové informace a myšlenky s předchozími zkušenostmi*)
- Empatie (*vciťujeme se do perspektivy jiných osob*)
- Kritická analýza (*hodnotíme a zkoumáme informace, zdroje, argumenty, zaujatost a stanovisko autora*)
- Reflexe (*aktivně a vědomě zpracováváme a integrujeme nové informace*)

Čtení a myšlení jsou úzce provázané procesy. Lidé, kteří nemají schopnost a návyk hlubokého čtení, mají potíže orientovat se ve složitých myšlenkách, problémech a situacích. To se pak přenáší do rozhodování a jednání v našem osobním životě i v celé společnosti.

Vlastní zásobárna vědomostí nám umožňuje myslet nezávisle

Stále častěji se setkáváme s přesvědčením, že přečtené informace a myšlenky si nemusíme pamatovat, protože je snadno vyhledáme nebo vygenerujeme. Neomezené množství informací na internetu nás může vést k rezignaci, která se pak přenáší i na čtení tištěných textů.

Pokud však chceme kriticky hodnotit nové informace, potřebujeme mít vlastní základní fakta. Jinak se vystavujeme riziku, že pouze pasivně přijmeme neověřené a často zavádějící informace, kterých je internet plný.

Při čtení tištěného textu se více soustředíme, s papírem lze snadno manipulovat, v ideálním případě si v něm můžeme vyznačovat informace a myšlenky, přidávat vlastní komentáře, a aktivně tak zachycovat průběh našeho porozumění. Touto cestou si informace přeměňujeme v naše vlastní vědění, a rozšiřujeme tím naši vlastní zásobárnu vědomostí.

Čtení má vliv na naše zdraví

Otevřením knížky se záměrně odpojujeme od digitálního světa, dopřáváme si nerušený čtenářský prožitek a mnohem snadněji se ponoříme do obsahu čteného. Napomáhá tomu i samotné čtení z papíru, které je pro naše oči přirozené. K pocitu pohody a odpočinku přispívá samotná fyzická existence knihy. Krásná obálka, struktura papíru i grafické zpracování nás lákají vzít knihu do rukou, šustění stránek a vůně papíru navozují klid. K pocitu štěstí přispívají naše vlastní čtenářské rituály spojené s místem, časem a způsobem, jakým čteme.

Pravidelné čtení snižuje stres, zlepšuje náladu, a dokonce zvyšuje celkovou spokojenost se životem. Důvěrná chvíle s knihou nám poskytuje prostor pro relaxaci a regeneraci. K řadě knih si postupem času vytváříme osobní vztah, stávají se našimi dobrými přáteli.

Závěrem...

Rozdíly mezi tištěným a digitálním čtením mají významný dopad na naše myšlení a schopnost porozumět lidem a světu kolem nás. Pokud většinu času čteme z obrazovek, náš mozek si vytváří cesty, které usnadňují rychlé a povrchní zpracování informací. Také se učí rychle ztrácet pozornost a přecházet neustále k novým podnětům. Tento styl čtení se pak zpětně přenáší i na čtení tištěných knih a textů.

Pokud chceme udržet schopnost hlubokého čtení, kritického myšlení a empatie i v dnešní digitální době, je důležité podporovat čtení tištěných knih a tištěných textů.

Dlouhodobě usilujeme o rozvoj čtenářského mozku, který dokáže plně a hluboce číst a myslet jak v tradičním, tak i v digitálním prostředí.

Jdeme si užít čtení!

Na koberci, v lavici, dokonce i ve skříní – děti čtou prostě všude. Ve třídě třetáků na Základní škole Plešivec v Českém Krumlově krátce zazvonilo a dílna čtení začíná.

TEXT Lucie Rybová
FOTO Martin Máslo

„Vezměte si svou knihu a zápisky o postavě. Začíná svatě losování!“ Učitelka Dagmar Kopřivová zahajuje hodinu losování! Svatá losovátka jsou dřívka, kterými obvykle lékaři vyšetřují dětem krk. Na těchto jsou však napsána jména dětí. „Svatá“ jsou proto, že losování je spravedlivé a neoddiskutovatelné. A všechny děti to chápou a neztrácejí čas diskusemi o tom, kdo s kým chtěl pracovat.

Dagmar Kopřivová losuje trojice jmen dětí, které si vzápětí sedají k sobě. Na začátku hodiny je čeká jasný úkol: každé z nich vybere ze svých zápisků jeden konkrétní postřeh o jedné z postav knihy, kterou právě čte. O tom si pak vypráví s ostatními dětmi ve skupině. Není to však libovolný postřeh, děti mají před sebou v deskách své pracovní listy, kde mají předem připravené konkrétní otázky, z nichž si vždy vybírají tu, na kterou odpoví. A není to libovolný úkol, smyslem je vedle podpory vzájemného učení hlavně propojení dětí s knihami, které čtou jejich

spolužáci. Protože když děti slyší vyprávění o knihách, které čtou ostatní, mohou se na příběhy spolužáků lépe napojit a později se mohou navzájem doptávat, a tím si zpřesňovat svá povídání o knihách.

„Otázky je vedou k tomu, aby se hlouběji zamyslely nad jednáním postav v knize. Učí se díky nim všimnout si detailů, charakterizovat postavy, hledat důkazy v textu a argumentovat. Tím, že si otázku samy vybírají, se zase učí samostatně přemýšlet, rozhodovat se a zaměřit se na to, co je při čtení skutečně zaujalo,“ vysvětluje Dagmar Kopřivová.

„Co bys rozhodně nechtěla zažít stejného jako postava a proč?“ čte Tereza otázku, kterou si vybrala. „Že bych šla na farmu a tam shodila na zem plato vajíček – jako Pegi. To bych totiž fakt nechtěla uklízet,“ říká.

„Co bys chtěl zažít a proč?“ čte Pavlík otázku, kterou si zvolil k odpovědi on. „Chtěl bych zažít, aby dal můj tým

za zápas dvanáct gólů – jako ta moje hlavní postava!“ říká. „Protože to musí být fakt skvělý pocit!“

Jirka zase rozhodně nechce dopadnout jako hlavní postava knihy *Objevení planety Michovice*, která spadla do bláta.

Mezi další otázky například patří: „Co by ses chtěl od postavy naučit a proč?“ Nebo: „Kdo se v příběhu zachoval nejhůře?“ Kolem této otázky se ve třídě zanedlouho strhne velká diskuse.

Čtení ve skříní

Odpovědi na otázky se děti nejprve rozebraly, naladily se na své knížky a na pokyn učitelky „Jdeme si užít čtení!“ si hledají své místo, kde se cítí pohodlně. Obsazené jsou všechny rohy v zadní části třídy, stejně jako otočné židle paní učitelky a asistentky. Děti leží uprostřed třídy na koberci mezi hnízdečky z lavic. Některé leží na lavicích a Pavlík si vlezl do skříně – přesněji řečeno do otevřené police. Dagmar Kopřivová obhlédne situaci, opře se o lavici a také si otevírá knihu *Druhé housle*.

„Čteme samozřejmě i my dospělí – nejen já, ale také naše paní asistentka Hanka. Já si záměrně vybírám dětské knihy, abych byla při sdílení dětem věkově blízko, a zároveň chci dobře znát tituly, které máme ve školní knihovně, abych jim mohla případně poradit při výběru. Hanka čte většinou literaturu zaměřenou na fyzioterapii nebo příběhy sportovců – to, co ji profesně i osobně zajímá. Pro děti je cenné vidět, že čtení není omezené jen na pohádky nebo dobrodružné příběhy, ale že může být i cestou k poznávání světa, k sebevzdělávání a rozvoji vlastních zájmů. Vidí, že čtení má smysl i v dospělosti,“ popisuje Dagmar Kopřivová a může si dovolit se také začíst. Ve třídě je úplné ticho, ozývá se jen sotva slyšitelné šeptání, jak si děti při artikulaci některých složitějších slov pomáhají rty. Žádný dozor není potřeba.

Děti drží v ruce například *S Blbounem do říše pohádek*, *Maxovy trable*, *Mops čmelákem*, *Psí život na sídlišti*, ale také knihu *Bílý tesák a Lovci mamutů*. „Hodně dětí teď čte knihy o psech nebo o koních. A samozřejmě oblíbený je i *Deník malého poseroutky*. Já jim přímo neradím, kterou knihu mají v dílně číst, výběr je na nich. My dospělí totiž vůbec nemůžeme předvídat, které knihy děti skutečně

„Vlastní zkušenost je vždy lepší, než když vám něco říká učitel.“

osloví. Často vidím, že tituly, které se líbí mně, pro ně až tak zajímavé či vtipné nejsou,“ vysvětluje. Naopak během společných rozhovorů o knihách si samy navzájem dávají ty nejlepší recenze. „Například teď tu máme dvě *Babičky drsňáčky*, protože Míša (a před ním Tobík) o této knize často mluvil a při čtení se hodně smál,“ popisuje Dagmar Kopřivová.

A tak ani Maruše neříká, že *Lovci mamutů* jsou na třetí třídu hodně náročná literatura. „Ona si dnes tuto knihu přinesla poprvé a myslím, že během chvíli zjistí, že jí příliš nerozumí. Má náročný jazyk, a pokud nejsou děti fandové do dějin, moc je neosloví,“ popisuje. Ale zároveň ji nechce zrazovat předem. „Maruška se teprve hledá. Vystřídala hodně knížek a má problém nějakou dočíst. Tak zkouší, co ji zaujme,“ říká. „Musí si na to ale přijít sama. Vlastní zkušenost je vždy lepší, než když vám něco říká učitel.“

A je konec. Děti měly na čtení zhruba patnáct dvacet minut, které právě skončily. „Dočtete si kapitolu nebo odstavec, vezměte si své listy a vyberte si, co byste dnes o své postavě mohly říct,“ dává pokyn učitelka.

Poslední stránka!

K sobě si sedají opět stejné trojice jako na začátku hodiny. Což je třeba Tereška, Jiřík a Pavlík. Teda Pavlík ještě ne. „Ještě chvíli počkejte, Pavlík má dnes výběr otázky náročnější,“ řekne učitelka potichu dvojici, která čeká na svého posledního člena. Jiná dvojice zase čeká na Tobíka, kterému chyběla poslední stránka do dočtení knihy a potřeboval vědět, jak příběh skončí.

V trojici Tereška, Jiřík a Pavlík začíná Tereška, která za tu chvíli přečetla devět stránek. Opět čte otázku, kterou si k ohlédnutí po četbě vybrala: „Co bych se chtěla naučit od postavy. Já bych se chtěla naučit mluvit se zvířaty, protože miluju zvířata,“ přečte svůj zápis.

Pak si slovo bere Jiřík: „Co tě zaujalo v příběhu a proč? Mě zaujalo, že Bedřich Straka řekl, že vymyslí nové přísady do kompotu,“ říká. „To mi přijde zajímavé.“

Nakonec přijde řada na Pavlíka. „Co bys chtěl zažít stejného jako postava v knize?“ předříkává otázku. „Abych dostal na Vánoce dobrou zprávu od lékaře,“ odpovídá trochu nejistě.

„Pavlík to měl hodně náročné. Jeho hlavní postava je nemocná a dozvěděla se, že nemoc není úplně nebezpečná, ale pořád je vážná. To téma je složité a smutné, a proto bylo pro Pavlíka výzvou vybrat vhodnou otázku a správně formulovat svůj zápis. Po čtení jsme si chvíli povídali o tom, jaký dopad taková situace mohla mít na jeho postavu a jestli by něco podobného mohlo Pavlíka potěšit,“ vysvětluje Dagmar Kopřivová, co se dělo, když Tereška s Jirkou na spolužáka čekali.

Když si děti ve svých trojicích popovídají o hlavních postavách, celá třída se usadí na koberec do kruhu. Z každé skupinky pak jeden žák přečte svou odpověď nahlas. Postupně si děti vzájemně vyprávějí o svých postavách, až přichází řada na Emu:

„Diskuse pomáhají dětem rozvíjet schopnost nahlížet na problém z různých úhlů, uvědomit si, že každý vidí svět jinak.“

„Kdo se zachoval nejhůř a proč? Tatínek, protože tahal Dorku za nohu, aby už šla spát.“

„A proč ji tahal?“ ptá se Dagmar Kopřivová.

„Protože nechtěla spát a křičela,“ vysvětluje Ema.

„Ale když nepůjde spát, tak ji pak třeba bude bolet hlava,“ říká Jiřík.

„Není to tedy trochu i vina Dorky?“ uvažuje učitelka.

Děti začínají diskutovat o tom, kdo se vlastně zachoval špatně. Na popud učitelky se zkouší vcítit do role rodiče, který říká dítěti, aby šlo spát, ale ono křičí, že ne.

„Někdy je to opravdu náročné. Co dělají vaši rodiče, když vy nechcete jít večer spát?“

„Křičí!“

„Máma vytáhne vařečku!“

Všichni se smějí a diskutují o tom, jak se kdo asi cítil,

jestli nešlo něco udělat jinak a proč vlastně tatínek Dorku za nohu tahal.

Mimochodem, zraněn nikdo nebyl. „My známe dobře rodiny dětí, pravidelně se stýkáme, a tak třeba víme, že vařečka se vytahuje spíše jen z legrace, než že by s ní mělo dané dítě opravdu dostat,“ dodává později učitelka, když se vrací k tomuto bodu hodiny.

„Právě tato diskuse byla krásným příkladem toho, kdy jsme se mohli na jednu situaci podívat očima jak dítěte, tak i tatínka a zamyslet se nad tím, jaké jsou vlastně pohnutky jednotlivých postav. A že tatínek možná vůbec není špatný, ale jen unavený, a Dorka možná udělala něco, co neměla. Jdeme tak hlouběji a děti více přemýšlejí o dané postavě a vztahují to i na postavy ve svých knížkách,“ popisuje Dagmar Kopřivová.

Tím se vlastně dostáváme k další výhodě podobných diskusí v dílnách čtení: pomáhají dětem rozvíjet schopnost nahlížet na problém z různých úhlů, uvědomit si, že každý vidí svět jinak, a tuto dovednost pak využívat i v běžném životě. „Stejně vlastně postupujeme i při řešení sporů mezi dětmi – ptáme se, co kdo řekl, jak to druhý vnímal a jestli to opravdu bylo to, co chtěl říct. Často se tak ukáže, že spory jsou jen nedorozumění,“ vysvětluje Dagmar Kopřivová.

A upozorňuje ještě na jednu věc, která během hodiny nastala: Ema, jež vnímala tatínka ze své knihy jako osobu, která se zachovala nejhůř, se ocitla v situaci, kdy se jí ostatní na dění v knize doptávali a vyjadřovali se k němu. „Díky její otevřenosti a ochotě mluvit o svých myšlenkách jsme měli možnost

společně se učit a hlouběji o věcech přemýšlet,“ doplňuje Dagmar Kopřivová.

Největší přínos dílen čtení vidí právě v tom, že si děti postupně rozvíjejí schopnost jasně formulovat své myšlenky, sdílet je před ostatními a zároveň chápat odlišné pohledy. Tím, že se v knihách setkávají s různými postavami a jejich osudy, mohou prožívat a následně sdílet různé životní příběhy a motivy jednání, a tím rozšiřují porozumění ostatním a obohacují sami sebe. „Tyto dovednosti podporují jejich komunikaci a osobnostní rozvoj, což má významný dopad i mimo školní prostředí. Pravopis a rozšiřování slovní zásoby jsou pak spíše vedlejší, byť stále důležité přínosy, které se při pravidelné práci s knihami přirozeně rozvíjejí,“ vysvětluje.

Jedna kniha za pololetí

Co se týče samotného čtení, musí děti přečíst během pololetí jednu knížku, kterou pak představí spolužákům. Cílem tedy není množství, ale spíš objevování cesty k tomu, jaký žánr či téma knihy se jim osobně vlastně líbí. Tato cesta může být dlouhá – jako například u Marušky s *Lovci mamutů*.

„Některé děti stále narážejí na potíže s nalezením té své, ‘správné’ knihy a do dílny nosí pokaždé jinou, což je však náročné a ztěžuje jim to práci. Proto si povídáme i o tom, čím nás kniha naopak nezaujala. Zrovna nedávno jsme měli velký blok, při kterém jsme se s dětmi bavili o tom, jestli je nutné knihu dočíst celou. Věnovali jsme se tomu asi tři týdny a zkoumali, co přesně nás na knize baví, nebo nebaví. Jestli má například náročný či pomalý začátek, po kterém se příběh teprve rozvíjí, nebo zda je zaujalo téma. Také jsme řešili, jestli jim zážitek z četby nekomplikuje příliš pestrá grafika nebo malá písmena,“ popisuje učitelka.

Děti si to například ověřovaly tak, že si namátkou vybraly ve školní knihovně nějakou knížku, chvilku se do ní začetly a pak si povídaly o tom, co jim na ní vadí. Některé děti si pak samy vytvořily nepsané pravidlo, že když knihu přečtou do půlky a stále je nebude bavit, tak ji prostě odloží a zkusí jinou.

„Pro mě je nejdůležitější, aby děti měly možnost knihy samy objevovat. Možná to někomu přijde jako maličkost, ale právě to, že si mohou různé knížky prohlédnout, prolistovat, zamyslet se nad nimi a klidně je i odložit, má velký význam. Díky tomu postupně nacházejí, jaký žánr je pro ně ten pravý. A když se to podaří, je to pro dítě velký krok kupředu,“ vysvětluje Dagmar Kopřivová. „Pak už jen potřebuje prostor, aby si mohlo o přečteném povídat.“

Když promluví poslední člen každé trojice a skončí poslední diskuse, bere si slovo opět Dagmar Kopřivová: „Musím říct, že když spolu mluvíme, umíte všichni moc hezky zhodnotit jednání postav. Líbí se mi, že je také dokážete propojovat s tím, jak byste se v dané situaci zachovali a co byste v dané situaci cítili. Ale když se podívám do vašich zápisků, často to tam chybí. Zkuste si k tomu ještě sednout a tyto informace doplnit,“ říká. „Aby nám to pak nechybělo při další práci.“

Děti tak směřuje k tomu, co si vytyčila za cíl pro následující tři měsíce – naučit se systematicky vytvářet zápisy. „V prvních dvou třídách jsme spíše mluvili, ale na začátku třetí třídy jsme přešli k tomu, že je důležité své myšlenky nejen slovně vyjádřit, ale také co nejlépe zapsat. A to nám zpočátku dělalo poměrně velké obtíže. Není se čemu divit, je to opravdu náročné,“ dodává Dagmar Kopřivová.

Zůstávej v pozadí a ptej se

„Jsem moc rád, když děti zažívají chvíli slávy ze svého úspěchu. To jsou třeba momenty, když děti čtou svůj první příběh před třídou,“ říká Patrik Janošec. On svůj osobní úspěch zažívá každý den jako učitel prvního stupně na základní škole ve Slatiňanech.

TEXT Bára Procházková

FOTO Tomáš Binter

Narodil se proto, aby děti vedl k úspěchu. Narodil se proto, aby byl učitel. „Vždy jsem věděl, že bych chtěl učit, trénoval jsem si to už jako dítě na svých mladších sourozencích,“ směje se Patrik Janošec a vzpomíná na dobu, kdy své sourozence posadil na podlahu, psal fixem na improvizovanou tabuli na skříni a sázel žákům známky. Cesta byla klikatá, nakonec ale vedla k cíli, i když tedy místo známek dnes každý pátek věnuje jednu hodinu na ústní sebehodnocení a na konci měsíce pak hodiny čtyři. To proto, aby si s žáky prošel vědomostní i dovednostní cíle a také s nimi mluvil o situacích, které se aktuálně dějí. Často také kreslí zelenou propiskou do sešitů smajlíky třeba ve formě fotbalového míče, podle toho, co má to které dítě rádo.

Učitelské sebevědomí najít a prožít

„Nějakým způsobem jsem cítil touhu zachraňovat ty děti, které žijí v rodinách, kde panuje zmatek,“ vzpomíná na své nelehké dětství, kdy mu v sedmi letech zemřela matka a otec svou novou roli zvládal pouze posilněn alkoholem a později se oběsil. Malý Patrik nesměl chodit do ZUŠky, i když si přál hrát na hudební nástroj, stejně tak nenašel podporu pro studium pedagogiky – nevlastní matka ho místo toho poslala na právní administrativu. Po těchto vlastních zkušenostech pocítil Patrik Janošec potřebu pomáhat dětem, aby mohly najít samy sebe. „Na začátku jsem měl obavy, jestli to všechno zvládnu, protože učitelské sebevědomí musíte najít, musíte si to prožít. Dnes mám radost z toho, co děti dokážou, když mají dobrého průvodce,“ říká.

I když tedy nakonec sám našel cestu na pedagogickou fakultu do Brna, učitelky vyrostl až za katedrou, a to na Základní škole Husova 17 v Brně. Původně tam šel ještě během studia pouze na dvoutýdenní záskok,

PATRIK JANOŠEC vystudoval učitelství pro první stupeň na Masarykově univerzitě v Brně, učit začal ještě jako student-asistent na Základní a mateřské škole Husova 17 v Brně. Po tříleté mezizastávce na Základní škole v Pardubicích aktuálně působí na Základní škole Slatiňany a od roku 2020 vede jako konzultant nejen kolegy na své škole, ale dnes i pedagogy v sousedních Nasavrkách.

nakonec už ale ve škole zůstal. „To, co opravdu pro učitelskou profesi potřebuji, jsem se naučil až v praxi,“ říká Patrik Janošec. Na univerzitě se sice naučil hrát na kytaru, klavír i na flétnu, ale chybělo mu třeba základní povědomí o tom, že hodina je dobře připravená, když jsou dobře postavené její cíle. „Studenti také nemají možnost zažít a uvědomit si, jaký je průběh celého školního roku v jeho celistvosti.“

Jak to chceš mít?

Patrik Janošec se posouval tak rychle, že ve svých 33 letech vede nejen druháčky ve Slatiňanech, ale také v pozici pedagogického konzultanta podporuje své kolegy a také učitele v sousední škole v Nasavrkách. To znamená, že se místo několika hodin výuky věnuje podpoře jiných učitelů a práci s týmem ve škole. „Nejprve jsem si říkal, jak můžu někomu zkušenějšímu vůbec pomáhat já, když jsem tak mladý,“ říká. „Vycházel jsem z toho, že musím mít hodně nastudováno. V praxi se ale ukazuje, že důležitější je umět položit otázku, naslouchat a reagovat. Je to podobné jako ve třídě. Nejde o to něco sdělovat a vysvětlovat, ale stačí poslouchat, být v pozadí a klást dobré otázky.“ K tomu platí pravidlo: nechlácholit, neurazit a stále trochu narážet na hranu komfortní zóny. Cílem je, aby se posunuli oba.

Ve Slatiňanech pracuje s kolegy aktuálně na tématu sebehodnocení žáků, v Nasavrkách mimo jiné na rozvoji pisatelství na druhém stupni. Jedna tamní učitelka s ním například nedávno řešila, jak to udělat s konzultacemi v hodinách češtiny v sedmé třídě. „Jak to chceš mít?“ zeptal se jí. Odpověděla, že neví. Napadlo ho, aby se zeptala dětí, a výsledek byl ohromující – paní učitelce odpověděly, že konzultace jsou tu proto, aby autor získal jiný pohled na text: a to, jak působí na posluchače, zda dává smysl, nebo kde má nudné pasáže. Ověřit si, jestli je text napínavý, pomůže třeba, když konzultant čte text nahlas. A že

„Nechlácholit, neurazit a stále trochu narážet na hranu komfortní zóny.“

ke konzultacím potřebují dostatek času a klidné místo. Vymyslely to samy děti. „Síly se nacházejí snáz, když má člověk kolem sebe kolegy, podporu a může s nimi sdílet. To teprve člověka posouvá dál.“

Dříve Patrik Janošec hodně plánoval, musel mít po ruce dostatek knih a nechal se tím bičovat. Ale dnes už spíše u dětí hledá potřeby a soustředí se na dovednosti, které by měly získat. A vše si zapisuje do svého učitelského deníčku osobních cílů, kterých chce dosáhnout. Například když přecházel z jedné školy do druhé, zapsal si, že „se chce více upozadit a nechce příliš zabředávat do osobní roviny“. Zpětně viděno se mu přesně toto podařilo a má pocit, že postupem času jeho přípravy pedagogického konzultanta ubývají a celá učitelská skupina se daleko intenzivněji řídí sama.

Když dnes slyší od jiných kolegů větu „Nejsem kompetentní, abych vedla“, tak vlastně vidí sám sebe a vzpomíná na své začátky, kdy si také ještě sám myslel, že musí vést. „Jde ale daleko více o to se do situace vcítit, umět klást ty správné otázky a také umět reagovat.“ A stejně takto s pokorou uvažuje o své profesi – je průvodce a opora, která je žákům i kolegům k dispozici, když ji potřebují.

Čtení pro nečtenáře

Číst mohou už i ty nejmenší děti – dokonce by měly. Přípravuje je to na jejich další život budoucího čtenáře a rozšiřují si tím slovní zásobu. „Samozřejmě to neznamena, že malé děti mají číst písmena, daleko více jde o to pracovat s obsahem,“ říká ředitel Základní školy Janáčkovo náměstí v Krnově Karel Handlíř. A přidává několik dalších tipů, jak podpořit čtení u dětí předškolního věku.

Předčítejte pravidelně, ze čtení je dobré si udělat rituál.

Ukazujte dětem obálku nebo obrázky a současně se jich ptejte, o čem si myslí, že knížka je.

Při čtení zastavujte a nechte děti předvídat, jak bude příběh pokračovat.

Používejte otevřené otázky, tedy takové, na které se nedá odpovědět ano, ne.

Když se v příběhu objeví nějaký pojem, například vlk, zeptejte se dítěte, jak si vlka představuje.

Nechte děti, aby si přečtené zaznamenaly, například v podobě obrázků nebo svých vlastních znaků.

Děti mohou přečtený příběh převyprávět.

Nechte děti hrát si na čtení (dívají se do knížky a vymýšlejí si svůj příběh).

Prohlížejte si obrázky nebo obrázkové knížky a vytvářejte k nim příběhy.

Při procházce venku ukazujte dítěti různé věci a ptejte se jej, co to je, jak to dělá, k čemu se to používá. A po výletě to může dítě zaznamenat.

Podporujte dítě, ať si vymýšlí vlastní příběhy.

Nechte děti v místnosti najít co nejvíce věcí, které začínají třeba na písmeno M.

Klidně listujte i knihami, které nemají obrázky. Nechte dítě, ať si něco představí a vymýšlí si.

Čtěte si. Pokud vás děti uvidí si číst, budou to napodobovat.

Vytvořte z dovolené fotoalbum, nechte děti, ať si ho prohlíží a vyprávějí, co na dovolené zažily.

Doplňte ve školce nebo v domácnosti obrázkové značky i psanými nápisy, a děti tak budou vnímat i písmena a slova.

Při večerním čtení je dobré navodit téma tak, že se zeptáme, co jsme četli včera, kde jsme skončili.

Hrajte si s rýmováním, s písničkami, s říkankami nebo hrajte slovní fotbal.

Měníme Česko k lepšímu kvalitním vzděláváním. Společně s vámi. Děkujeme.

**Chcete udělat víc? Pomozte dětem,
které to nemají v životě jednoduché.**

Ne každý má to štěstí vyrůstat v prostředí, kde může naplno rozvinout svůj studijní potenciál. Proto nadace rodiny Kellnerových nabízí stipendia, díky kterým mohou děti z neúplných rodin, pěstounské péče nebo dětských domovů studovat na jedné z nejlepších škol v Česku – osmiletém koleijním gymnáziu Open Gate.

Máte ve svém okolí dítě, které žije v komplikované rodinné situaci, ale přesto si ve škole vede dobře a učení ho baví? Cítíte, že kdyby dostalo podporu, kterou doma nemá, mohlo by to v životě někam dotáhnout? Kontaktujte nás. Společně mu můžeme otevřít bránu do lepšího života.

Kontakt: Petra Štětková
Nadace The Kellner Family Foundation
stipendijní program Open Gate

stetkova@kellnerfoundation.cz
kellnerfoundation.cz

Pomáháme
školám
k úspěchu

170+

škol

60 000+

žáků

5 000+

učitelů